

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในภาวะปัจจุบันที่กระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สภาพาส่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี แนวคิดทางการเมือง และกระแสการขยายตัวของความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนสิ่งที่ดึงดูดมาจากการเชื่อมโยงต่อกันซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ที่ชุมชนส่วนใหญ่เผชิญอยู่ หลายชุมชนในชนบทยากจน หรือแม้แต่ชุมชนเมืองก็ล่มสลายเพราะการพัฒนาในรูปแบบใหม่ซึ่งทำลายรากฐานเดิมจนหมดสิ้น สภาพาส่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายทั้งทางด้านกายภาพ เช่น ขาดที่ดินทำกิน สภาพอากาศแปรปรวน ดินเสื่อมสภาพ เป็นต้น และทางด้านเศรษฐกิจนั้นสินค้าเกษตรตกต่ำ ตลาดรองรับผลผลิตมีไม่เพียงพอ รวมทั้งปัญหาทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานะเศรษฐกิจถดถอยซึ่งเป็นรูปธรรมคือ คือความผันผวนทางเศรษฐกิจโดยรวมทั้งระดับภาคและจุลภาคส่งผลเป็นลูกโซ่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม โดยรวมทั้งในด้านปัญหาคนตกงานภาวะเครียดซึ่งมีผลต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายทำให้เกิดปัญหาต่อสถาบันครอบครัวตามมาในที่สุด สาเหตุปัญหาวิกฤตที่ประสบอยู่นี้โดยแท้แล้วเป็นผลมาจากการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้เกิดการสั่งสมปัญหาทางสังคมเป็นปัญหาเบื้องต้นที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมของประเทศไทย ปัญหาวิกฤตทางสังคมเป็นปัญหาเชื่อมโยงหลายองค์ประกอบ จึงจำเป็นต้องปฏิรูปในทุก ๆ องค์ประกอบไปพร้อมกัน เพื่อให้ประเทศไทยมีความแข็งแกร่ง มีภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดวิกฤต(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552 : 1-2)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศและชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาจวบจนปัจจุบันนานกว่า 30 ปี ซึ่งพระองค์ได้พระราชทานกระแสพระดำรัส เป็นครั้งแรกแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2550 : 33)

“ คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขาจะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งใหม่ แต่เราอยู่อย่างพอมือพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอมือพอกิน มีความสงบ ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ที่พอสมควร ขอย้ำพอควร พอมือพอกิน มีความสงบไม่ให้นักอื่นมาแย่งคุณสมบัติไปจากเราได้” ต่อมาพระองค์ได้พระราชทานกระแสพระดำรัส แก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้ (ถวัลย์ มาศจรัส. 2550 : 2-3) พระราชดำรัส เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541 ความว่า “...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะ มีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสที่ทรงแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงหรือแนวทางของการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ ทั้งในด้านการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวต่อโลกาภิวัตน์ มีความพอเพียงด้านพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี (นิศากร จันทร์แก้ว. 2549 : 3-4)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการกล่าวถึง เป็นที่ยอมรับและมีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทยเริ่มจากการที่รัฐบาลได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจมาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศซึ่งส่งผลให้แต่ละกระทรวงต่างมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานต่าง ๆ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้บรรจุ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ซึ่งได้ยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อให้มีการพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง บนพื้นฐานคุณประโยชน์พลวัตของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมืองโดยมีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และใช้หลักความพอประมาณ และใช้หลักความพอประมาณให้เกิดความสมดุลระหว่างทางมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งพาตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียมระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ความรู้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและศีลธรรมและสำนึกในคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับ ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 17)

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศได้ตระหนักและเห็นคุณค่า จึงมีนโยบายที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยอัญเชิญมาเป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดความพอพอมีพอกิน พอมีพอใช้ ในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และมีคุณธรรมกำกับความรู้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในทุกสังกัด โดยเฉพาะการนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาอย่างจริงจังในทุกระดับให้กับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีกระบวนการให้ความรู้ทุกรูปแบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาการสอนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นับเป็นแนวคิดที่ดีของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้น้อมนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนไทยรักการดำรงชีวิตแบบพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ข : 2)

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา “คน” อันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมให้ได้รับการพัฒนาไปสู่คุณภาพตามเป้าหมายและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมข่าวสารและสังคมแห่งการเรียนรู้ เช่น ปัจจุบันได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 กำหนดความหมายของการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 2)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดกระบวนการเรียนรู้ประชาชนทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผสมกลมกลืนไปกับชีวิตผู้เรียนแต่ละคน แต่ละครอบครัว และแต่ละชุมชนทั้งในเนื้อหาและวิธีการ นั่นคือ การยึดเอาสภาพชุมชนมาเป็นตัวกำหนดแนวทางที่เหมาะสมเป็นเงื่อนไขหลักการของการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติและตลอดชีวิต ทำให้ผู้เรียนได้รับข่าวสารจากแหล่งวิชาการและวิธีการที่หลากหลาย (ปาน กิมปี. 2540 : 202) ในแต่ละชุมชนจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ แต่ละชุมชนควรมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้านในชุมชน ในอนาคตสังคมจะต้องประกอบไปด้วยกลุ่มคน หรือชุมชนที่เข้ามาเชื่อมโยงกันเป็นตาข่ายในแต่ละชุมชนยังเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น เกิดเป็นตาข่ายแห่งการเรียนรู้ (Learning network) เมื่อเกิดตาข่ายแห่งการเรียนรู้ก็จะแก้ปัญหาได้ (รุ่ง แก้วแดง. 2541 : 2) กล่าวได้ว่า การศึกษาคือการเรียนรู้ไม่ว่าที่ไหนเมื่อไหร่หรือด้วยวิธีใด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สืบเนื่องติดต่อกันตลอดชีวิตตั้งแต่วัยทารกถึงวัยชรา โดยอาศัยวิธีการและการแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กัน การเรียนรู้เป็นผลของการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ในชีวิตแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากพฤติกรรมที่เคยกระทำมาเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะมั่นคง

โดยเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยดำเนินการ 2 ส่วนได้แก่ การบริการสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ และการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระ

เศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน และการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังหลักแนวคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียงไม่พอเพียงของตนเองและครอบครัวได้ และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2549 : 3)

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาต้องเริ่มที่แต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู จะต้องเห็นคุณค่า มีความศรัทธา ที่จะใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและมีแรงจูงใจในการดำเนินการต่อเนื่อง การบรรจุหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงระดับอาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ฝึกฝนให้เด็กและเยาวชน คิดวิเคราะห์เป็นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างค่านิยมในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และทำให้ตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และรักษาสิ่งแวดล้อมผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกลไกทางสังคม และเป็นผู้บังคับบัญชาครูในสถานศึกษา จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่จะต้องรับรู้ทราบหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำเรื่องที่รับรู้ถ่ายทอดให้แก่ครู เพื่อทำการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสถานศึกษา โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิต ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้คุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรก็ดี การศึกษานอกโรงเรียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา โดยรวมความยั่งยืนของการพัฒนา บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นจริงได้ต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงให้กลายเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมการพัฒนาของประเทศ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหน่วยงานสำคัญหน่วยงานหนึ่งที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีการสอนแทรกทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา เจตคติ และคุณธรรม รวมทั้งทักษะที่ปรากฏในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และตระหนักในการพัฒนาตนเองและสังคม ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการศึกษาสภาพและแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ของบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

บุคลากรทางการศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ที่มี เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ใน 9 อำเภอ จำนวน 187 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัญหาของการจัดการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จากจำนวน 9 อำเภอ จำนวน 127 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane. 1973 : 108-109)

1.2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ได้แก่

1) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ประจำอำเภอ จำนวน 5 คน

2) ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในจังหวัดหนองคาย ที่ได้รับคัดเลือกเป็นครูผู้สอนดีเด่น จำนวน 5 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย 4 ด้าน
(ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553 : 74) ประกอบด้วย

2.1.1 ด้านการบริหารการจัดการศึกษา

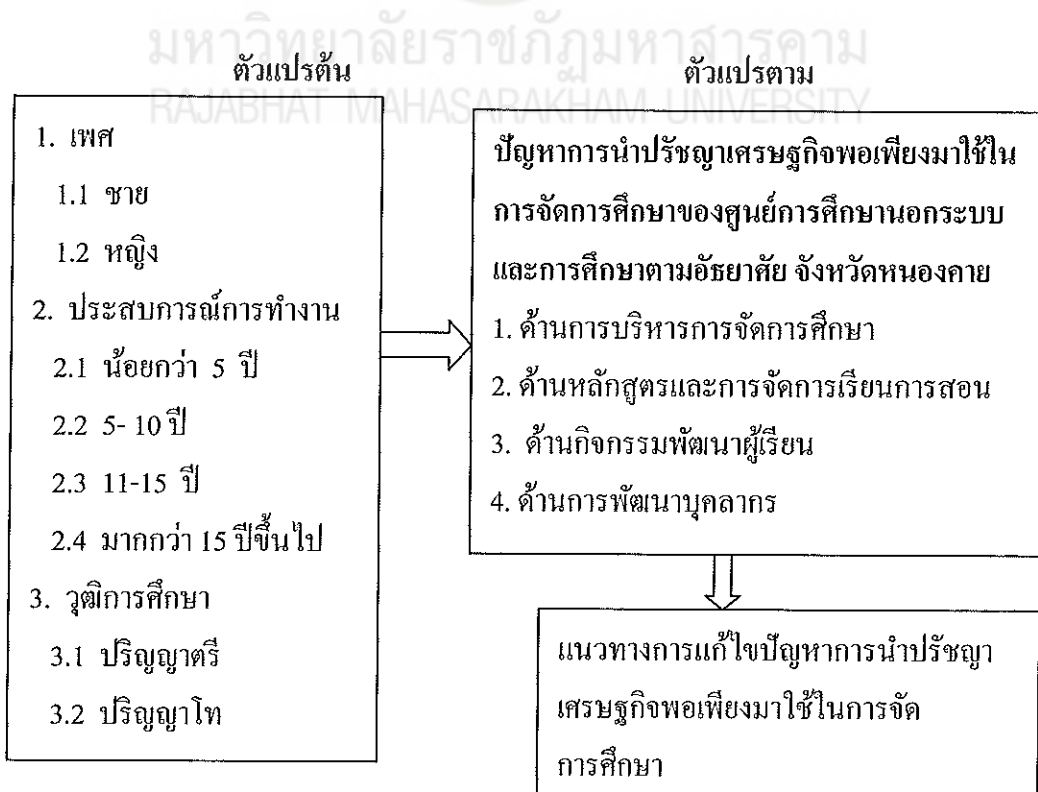
2.2.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.2.3 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.2.4 ด้านการพัฒนานุเคราะห์

2.2 แนวทางการแก้ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัด
การศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เพศ หมายถึง บุคลากรศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกเป็น 2 เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง
2. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ทางด้านการปฏิบัติการสอนของบุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกเป็นประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี 5-10 ปี 11-15 ปี และมากกว่า 15 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา หมายถึง บุคลากรศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกเป็นวุฒิการศึกษา ได้แก่ วุฒิปริญญาตรี และวุฒิปริญญาโท
4. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำเนินอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นขั้นเป็นตอน ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความภูมิคุ้มกันที่ดี ในตัว โดยจำเป็นต้องมี 2 เงื่อนไข ที่เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ คือ เงื่อนไขของการมีความรู้และเงื่อนไขของการมีคุณธรรม
5. สภาพปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ซึ่งประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารการจัดการศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร
  - 5.1 การบริหารการจัดการศึกษา หมายถึง การบริหารการจัดการศึกษาที่ดีให้บรรลุผลสำเร็จผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการบริหารการจัดการศึกษาประกอบไปด้วยการบริหารงานด้านการวางแผนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย หรือกลยุทธ์ ในการจัดการศึกษา งานวิชาการ งานอาคารสถานที่ งานงบประมาณ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการบริหารการจัดการศึกษา
  - 5.2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การใช้สื่อและการผลิตสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน และการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา

5.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพิ่มเติมจากวิชาพื้นฐาน ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้คิดตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง พร้อมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมตามความสามารถและความถนัด โดยขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนในการตัดสินใจเข้าร่วม ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิต ทั้งด้านการเรียนและอาชีพ มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัยความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกันตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

5.4 การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และบุคลากร ตลอดจนสมาชิกในชุมชน

3. แนวทางการศึกษานำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การสนับสนุน การเกื้อหนุน การส่งเสริม การสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านความภูมิคุ้มกันที่ดี ในตัวบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง ครูประจำการ พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับครูผู้สอนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอื่น ๆ ที่มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนปรับปรุง และพัฒนาให้การดำเนินกิจกรรมมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY